

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HE 1/2020

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI TURVALLISUUSSELVITYSLAIN JA ILMAILULAIN 101 §:N MUUTTAMISESTA

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt sisäministeriötä toimittamaan kirjallisen asiantuntijalausunnon otsikossa mainittuun lakiehdotukseen.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi turvallisuusselvityslakia ja ilmailulakia. Turvallisuusselvityslakiin otettaisiin sääntely, joka on tarpeen Euroopan komission antaman ilmailun turvaamista koskevan täytäntöönpanoasetuksen täydentämiseksi.

Nyt käsiteltävään hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus on valmisteltu oikeusministeriön 17.6.2019 asettamassa työryhmässä. Sisäministeriön kansallisen turvallisuuden yksikkö on osallistunut työryhmän työskentelyyn. Lisäksi sisäministeriön poliisiosastolta on pyydetty asiassa näkemyksiä. Valmisteluvaiheessa on lisäksi poliisihallitukselta pyydetty tietoja ehdotuksen taloudellisista vaikutuksista Poliisihallituksen alaiselle poliisille.

Työryhmässä on otettu sisäministeriön esittämät näkemykset huomioon riittävässä laajuudessa. Tuemme ehdotuksen eteenpäin saattamista.

Turvallisuusselvityslain päivittäminen turvallisuuden näkökulmasta

Turvallisuusselvityslain päivittäminen ehdotetuilta osiltaan on perusteltua turvallisuuden, erityisesti ilmailun turvallisuuden näkökulmasta. Ehdotuksella halutaan puuttua erityisesti niin sanottuun sisäpiirin uhkaan huomioiden terrorismista ja järjestäytyneestä rikollisuudesta aiheutuvan uhkan. Ilmailun turvallisuus huomioiden on perusteltua pyrkiä torjumaan sisäpiirin uhkaa ennalta estävästi. Ennalta estävyys on keskeinen näkökulma juuri turvallisuusselvitysmenettelyssä. Turvallisuusselvityslain muuttamisella voidaan nähdä positiivisia vaikutuksia myös kansalliseen turvallisuuteen.

Tiedustelutiedot ja kansallinen turvallisuus

Täytäntöönpanoasetuksen mukaan laajennetussa taustan tarkastuksessa ja sen jatkuvassa arvioinnissa on huomioitava tiedustelutiedot. Sisäministeriö haluaa tuoda esille tiedustelutiedon käsitteen kansallisen turvallisuuden näkökulmasta. Tiedustelutiedot viittaavat täytäntöönpanoasetuksessa tiettyihin rikostiedustelutietoihin (tarkemmin sivu 6).

Komission täytäntöönpanoasetuksessa tiedustelutietojen käsitteen kattavuus ei ole yksiselitteinen kuten ehdotuksen sivulla 6 on tuotu esille. Tässä yhteydessä on otettava huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 4 artiklan 2 kohta, joka koskee kansallista turvallisuutta koskevaa toimivallan jakoa Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden välillä. SEU 4 artiklan 2 kohdan mukaan kansallinen turvallisuus säilyy yksinomaan kunkin jäsenvaltion vastuulla. EU-lainsäädäntö kuitenkin ulottuu myös aloille, joilla on välitöntä tai välillistä merkitystä kansallisen turvallisuuden ja yleisen järjestyksen kannalta.

Sisäministeriön hallinnonalalla tiedustelutiedot voidaan jakaa rikostiedustelutietoihin ja muihin tiedustelutietoihin. Suomessa rikostiedustelutiedoista vastaava päävastuullinen viranomainen on poliisihallituksen alainen poliisi. Muut tiedustelutiedot ovat suojelupoliisin tiedustelutietoja, jotka liittyvät kansallisen turvallisuuden suojaamiseen.

Koska erityisesti terrorismin torjunta on kokonaisuus, jossa sekä Poliisihallituksen alaisella poliisilla ja suojelupoliisilla on merkitystä, on tärkeää, että rikostiedustelutietojen lisäksi myös suojelupoliisin kansallista turvallisuutta koskevat tiedustelutiedot otetaan huomioon turvallisuusselvityslain muuttamista koskevassa ehdotuksessa nuhteettomuusseurannassa (komission täytäntöönpanoasetuksen jatkuva seuranta). Koska ehdotus HE 1/2020 on komission täytäntöönpanoasetusta täydentävä, ratkaisu kansallista turvallisuutta koskevien tiedustelutietojen mukaan ottamisesta on kansallinen. Näin ollen sisäministeriön näkemyksen mukaan ehdotus on SEU 4 artiklan 2 kohdan mukainen ja huomioon otava.

Nuhteettomuusseuranta ja tiedustelutiedot

Lausuntopalautteessa on tuotu esille, että ehdotuksen mukaan vain yksi perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvityksen tehtävätyyppi (ilmailun parissa työskentelevät) tulisi laajemman, tiedustelutiedot sisältävän nuhteettomuusseurannan piiriin, vaikka muitakin tehtäviä voidaan pitää yhteiskunnan turvallisuuden kannalta tärkeitä. Lisäksi lausuntopalautteen mukaan on epäjohdonmukaista, että jatkossa tiedustelutietoja käytettäisiin tiettyjen perusmuotoisten, mutta ei laajojen turvallisuusselvitysten nuhteettomuusseurannassa.

Sisäministeriön näkemyksen mukaan lausuntopalaute on perusteltua. Tästä huolimatta pidämme perusteltuna, että tässä ehdotuksessa esitetty ratkaisu saatettaisiin eteenpäin. Asiaa on perusteltu näkemyksemme mukaan hyvin ehdotuksen sivulla 16 (täytäntöönpanoasetuksen voimaantulo, perusoikeusvaikutukset ja valmisteluun käytetty lyhyt aika).

On kuitenkin tärkeää, että lausuntopalautteessakin esitettyjä edellä mainittuja seikkoja pohditaan erikseen tulevaisuudessa ja arvioidaan mahdolliset muutostarpeet turvallisuusselvityslakiin.

Turvallisuusselvitysten määrän kasvu

EU:n täytäntöönpanoasetuksella ja siitä seuraavalla turvallisuuslain muuttamisella (HE 1/2020) on merkittävä vaikutus turvallisuusselvitysten määrään (tarkemmin sivulla 12). Tällä on vaikutusta erityisesti suojelupoliisin

turvallisuusselvitystoimintaan työmäärän lisääntymisenä. Käsityksemme mukaan ehdotuksessa esille tuotu turvallisuusselvitysten lukumäärän kasvu on suuntaa antava arvio. Tämä huomioiden myös suojelupoliisille aiheutuvat viranomaisvaikutukset ovat arvioita.

Todellinen resurssitarve ja muut vaikutukset selviävät vasta toiminnan käynnistyessä. Suojelupoliisin kustannukset tullaan kattamaan ensisijaisesti nettobudjetoidun toiminnan periaatteiden mukaisesti.

Juha Vehmaskoski
Erityisasiantuntija